

בגדר פסול כותי לעדות

א. תלמוד ירושלמי | גיטין פרק א הלכה ד

מתני' כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושיחרורי עבדים מעשה שהביאו לפני ר"ג לכפר עותני גט אשה והיו עידי עידי כותים והכשירו וכו' גמ' על הממון נחשדו ועל הממון נפסלו. לא נחשדו על העריות. ועדי נפשות כעדי עריות. מעתה אפילו שניהן כותים. שנייה היא שאינן בקיאותן בדיקדוקי גיטין. מעתה אפילו כותי אחד יהא פסול. אמר ר' אבין תיפטר שחתם ישראל בסוף.

ב. שלטי הגבורים | סנהדרין דף ה: מדפה"ר

וכתב ריא"ז ונראה בעיני שאף הפסול מן התורה אינו פסול אלא בדבר שהוא חשוד בו. והמקדש אשה בפני שני גזלנים חוששין לקדושו וצריכה גט שלא נפסל בדבר שהוא אינו חשוד בו אלא מדברי סופרים.

ג. בית יוסף | יורה דעה, סימן קיט

[בדק הבית] כתוב בארחות חיים (הלכות ע"ז ס"י כא סוף אות ו) תניא בתוספתא דבכורות פרק ג' (ה"ה) החשוד על ע"ז חשוד על כל מצות האמורות בתורה ולא למפרע אם שחט או נקר חלב ואח"כ נשתמד באותו יום אלא מכאן ולהבא עכ"ל

ד. נדה ב. ב:

מתני'. שמאי אומר: כל הנשים דיין שעתן, הלל אומר: מפקידה לפקידה, ואפילו לימים הרבה.

גמ'. מאי טעמיה דשמאי? קסבר: העמד אשה על חזקתה, ואשה בחזקת טהורה עומדת, והלל כי אמר העמד דבר על חזקתו - היכא דלית ליה ריעותא מגופיה, אבל איתתא כיון דמגופה קחזיא - לא אמרינן אוקמה אחזקתה. ומאי שנא ממקוה? דתנן: מקוה שנמדד ונמצא חסר - כל טהרות שנעשו על גביו למפרע, בין בר"ה בין ברה"י טמאות. לשמאי - קשיא למפרע, להלל קשיא ודאי, דאילו מעת לעת שבנדה תולין, לא אוכלין ולא שורפין, ואילו הכא - טומאה ודאי! התם משום דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל, אדרבה, העמד מקוה על חזקתו ואימא לא חסר! הרי חסר לפניך; הכא נמי: הרי דם לפניך! השתא הוא דחזאי. הכא נמי: השתא הוא דחסר! הכי השתא! התם איכא למימר חסר ואתא חסר ואתא, הכא - מי איכא למימר חזאי ואתא חזאי ואתא? ומאי קושיא? דלמא הגס חזאי? הגס חזאי? התם - איכא תרתי לריעותא, הכא - איכא חדא לריעותא.

ה. קידושין דף סו:

אמר ר' שמעון: מעשה במגורה של דסקים ביבנה שהיתה עומדת בחזקת שלימה, ומדדו ונמצאת חסירה, כל טהרות שנעשו על גבה

היה ר' טרפון מטהר ור' עקיבא מטמא. אמר רבי טרפון: מקוה זה בחזקת שלם הוא עומד, מספק אתה בא לחסרו, אל תחסרנו מספק. אמר רבי עקיבא: אדם זה בחזקת טמא הוא עומד, מספק אתה בא לטהרו, אל תטהרנו מספק. אמר רבי טרפון: משל, לעומד ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה, שעבודתו כשירה! אמר רבי עקיבא: משל, לעומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בעל מום, שעבודתו פסולה! אמר רבי טרפון: אתה דימתו לבעל מום ואני דימתו לבן גרושה או לבן חלוצה, נראה למי דומה? אי דומה לבן גרושה ולבן חלוצה - נדוננו כבן גרושה או כבן חלוצה, אם דומה לבעל מום - נדוננו כבעל מום. התחיל רבי עקיבא לדון: מקוה פסולו ביחיד, ובעל מום פסולו ביחיד, ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו בשנים

ו. תלמוד ירושלמי | תרומות פרק ח, הלכה א

מעשה במגורת של דיסקי ביבנה שנפגמה ונמדדה ונמצאת חסירה והיה ר' טרפון מטהר ור' עקיבא מטמא א"ר טרפון המקוה הזה בחזקת טהרה לעולם הוא בטהרתו עד שידוע שחסר א"ר עקיבא הטמא הזה בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שידוע שטהר א"ר טרפון למה זה דומה לעומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה שעבודתו כשירה א"ר עקיבא למה זה דומה לעומד על גבי המזבח ונודע שהוא בעל מום שעבודתו פסולה א"ל ר"ט מה זו עקיבא אני מדמה ליה לבן גרושה ואת מדמה ליה לבעל מום נראה למי דומה אם לבן גרושה הוא דומה נלמדנו מבן גרושה ואם לבעל מום הוא דומה נלמדנו מבעל מום אמר ליה ר' עקיבא מקוה פסולו בגופו ובעל מום פסולו בגופו ואל יוכיח בן גרושה שפסולו מאחרים מקוה פסולו ביחיד ובעל מום פסולו ביחיד ואל יוכיח בן גרושה שפסולו בב"ד ונימנו עליו וטמאוהו א"ר טרפון לר"ע הפורש ממך כפורש מחיין

ז. רמב"ם | הלכות סנהדרין, פרק טז

[הלכה ו] אינו צריך שני עדים למלקות אלא בשעת מעשה אבל האיסור עצמו בעד אחד יוחזק, כיצד אמר עד אחד חלב כליות הוא זה, כלאי הכרם הם פירות אלו, גרושה או זונה אשה זו, ואכל או בעל בעדים אחר שהתרה בו, הרי זה לוקה אף על פי שעיקר האיסור בעד אחד, במה דברים אמורים שלא הכחיש העד בעת שקבע האיסור, אבל אם אמר אינו חלב זה, וזו אינה גרושה, ואכל או בעל אחר שהכחיש, אינו לוקה עד שיקבעו האיסור שני עדים.

ח. שו"ע חו"מ | הלכות עדות, סימן לד

[סעיף כג] ... הגה: ואפילו פסול מן התורה, אין לפסלו אלא בודאי, אבל לא מספק, כגון שהעיד בב"ד ואחר כך באו עדים עליו שעבר עבירה שנפסל בה מן התורה. אבל אם אין יודעין אם עבר קודם שהעיד או אחר כך, מוקמינן גברא אחזקתו וכל מה שהעיד כשר, עד ידיעין דעבר קודם לכן (ריב"ש סימן רס"ו).

[סעיף כה] אין אדם נפסל בעבירה ע"פ עצמו, אלא על פי עדים שיעידו עליו, שאין אדם משים עצמו רשע (רמב"ם פכ"ב מטוען). הגה: ומכל מקום אין עושין אותו עד לכתחלה, כדלקמן סימן צ"ב סעיף ה'. וכן אין נפסל על קול חשד בעלמא, כגון מי שחשוד על עריות, שרגיל עם עריות ומתייחד עמהם, וקול יוצא עליו, כשר לכל עדות חוץ מלעדות אשה (טור). ועיין בדין החשודים ב"ד סימן קי"ט.

ט. שו"ע חו"מ | הלכות טוען ונטען, סימן צב

[סעיף ה] אין אדם נעשה חשוד עד שיבואו עליו עדים שעבר עבירה שנפסל בה. אבל המודה מעצמו שהוא חשוד, ושעבר עבירה שנפסל בה, אף על פי שחושדים אותו ואין ראוי לעשותו עד לכתחלה, אם נתחייב שבועה להפטר מתביעה שתובעים אותו, משביעין אותו.

י. שו"ע חו"מ | הלכות דיינים, סימן טו

[סעיף ג] הדיין שבה לפניו דין שידוע שהוא מרומה, לא יאמר: אחתכנו ויהיה הקולר (פי' שלשלת העון) תלוי בצואר העדים. כיצד יעשה, ידרוש בו ויחקור הרבה בדרישה וחקירה של דיני נפשות. הגה: ומכל מקום אין דינו כדיני נפשות שאם אמר באחד מן החקירות: אינו יודע, שיתבטל העדות, אלא ר"ל שיחקור בדין מרומה כל מה שאפשר (ריב"ש סימן רס"ו). אם נראה לו לפי דעתו שיש בו רמאות, או שאין דעתו סומכת על דברי העדים אף על פי שאינו יכול לפסלן, או שדעתו נוטה שבעל דין זה רמאי ובעל ערמה והשיא את העדים אף על פי שהם כשרים ולפי תומם העידו, וזה הטעם, או שנראה לו מכלל הדברים שיש שם דברים אחרים מסותרים ואינם רוצים לגלותם, כל אלו הדברים וכיוצא בהם אסור לו לחתוך אותו הדין, אלא יסלק עצמו מדין זה וידוננו מי שלבו שלם בדבר, והרי הדברים מסורים ללב. וכשהיה רואה הרא"ש באומדנא דמוכח שהדין מרומה, היה כותב ונותן ביד הנתבע שאין לשום דין להשתדל בדין זה.

יא. תוספות | מסכת גיטין דף י'

אי לאו דכותי חבר הוה לא הוה מחתים ליה מקמיה - תימה אם כן כוליה שטרא מתקיים אפומא דחד ישראל דחתים לבסוף ויש לומר דאין לחוש כיון דהאי כותי כשר מדאורייתא דגרי אמת הן.

יב. רש"י | מסכת כתובות דף כא.

לשנים החתומים על השטר ומת אחד מהן צריך שנים מן השוק להעיד עליו ואין זה כשר להעיד על כתב ידו ועל של חבירו ולצרף אחד עמו שיעיד על שתיהן דלמא על מנה שבשטר הן מעידין וכי אומר זה כתב ידי נפיק פלגא דממונא אפומיה וזה שמעיד עמו על חתימתו לא מעלה ולא מוריד דאינו צריך לו וכי הדר מצטרף עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת המת הדר נפיק ריבעא דממונא אפומיה אשתכח דכולא ממונא נכי ריבעא נפיק אפומיה ואנן ע"פ שנים עדים בעינן חצי דבר על פיו של זה וחצי דבר על פיו של זה.

יג. פסקי ריא"ז | מסכת כתובות דף ח. מדפי הרי"ף

שני עדים שבאו מעיר שרובה עובדי כוכבים. האחד הכל מכירין אותו שהוא ישראל והאחד אין אדם מכירו אלא חבירו מכירו. הרי זה אינו יכול להעיד עליו, שא"כ נמצא כל העדות מתקיימת בעד אחד.

יד. תוספות הרא"ש | מסכת גיטין דף י עמוד ב

אי לאו דכותי חבר לא הוה מחתים ליה מקמיה. ותימה א"כ מתקיים כוליה שטרא אחד סהדא דכולה מילתא סמכינן אהאי ישראל דחתים, יש שרוצים לדקדק מכאן דמה שהצריכה תורה שני עדים לאו משום דחד חשיד לשקר אלא גזירת מלך היא כדאמרין גבי קרובים משה ואהרן לאו משום דלא מהימני, ונראה דאין ראייה מכאן דשאני הכא דהאי כותי כשר מדאורייתא כיון דגרי אמת הן ומדרבנן פסולין משום שהן חשודים וזה שחתם לפני ישראל מוכחא מילתא דאינו חשוד.

טו. רמב"ם | הלכות יבום וחליצה, פרק ד

[הלכה לא] ומעידין עליו שלשה או שנים מן השלשה או שנים שראו החליצה אף על פי שאינן הדיינין שחלצה בפניהן כמו שבארנו, ואפילו אשה או עבד או קטן שהוא מכיר ונבון נאמנין לומר זה הוא פלוני אחי פלוני וזו היא יבמתו וחולצין על פיהן מה שאין כן בשאר עדיות של תורה בין לעדות ממון בין לעדות איסור, שזה דבר העשוי להגלות הוא ואפשר לידע אמתת הדבר שלא מפיהן כענין שבארנו בסוף הלכות גירושין.

טז. שו"ת הרשב"א | המיוחסות לרמב"ן, סימן צד

ולפי שידעתי שכלך יפה אגיד לך דבר בא לידי ומה שאמרת. אף על פי שנחלקו עלי כל חבירי מדעתי שאין מחלוקתם רק מצד ההרגל. ומה שלא הורגל נעשה להם זר. ואתה בנפה יפה שלך תבור אוכל. מעשה בא לידי בשטר שכתוב בו מנה. והיה ראוי לכתוב בו מאתיים. ומת העד האחד עד שלא נתקן. והיו הבעלים רדופים ללכת ואי אפשר להתעכב עד שיחליפו השטר. אמרתי ימחוק ויכתוב מאתיים. ויקיים בין סהדא לסהדא. ויכתבו כן אנחנא סהדי חתמנא על שטרא דנא דאית ביה מחקא. וסמכי בהא אהדא דאקשינן בריש גט פשוט (דף קס"ד) הוא על הנייר ועדיו על המחק כשר. אמאי ניחוש דילמא מחיק ליה לעילאי וכתוב ביה מאי דבעי וה"ל אידי ואידי נמחק פעם אחת, ואוקימנא דכתיבי בין סהדא לסהדא אנחנא סהדי חתמנא על מחקא ושטרא על נייר. אלמא אין חוששין לומר כי מה שכתוב אחר חתימת הראשון אנחנא סהדי לא כתב כן אלא האחרון ואין סומכין על עדותו של אחד. כי בודאי אין חושדין ע"א בשקרן. ולא כתב כן עד שהסכים חבירו עמו ומדעת שניהם נכתב. שהרי ע"א קם לשבועה ופעמים לממון כשאינו יכול לישבע. ואין חושדין אותו בשקרן.

